

INTERNASJONAL STRATEGI

INNSPILL

Til: Kulturdepartementet og Utenriksdepartementet

Dato: 08.03.2021

Vi takker for anledningen til å bidra med innspill til Kulturdepartementets (KUD) og Utenriksdepartementets (UD) arbeid med en internasjonal strategi for kulturpolitikken.

NTO er en interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for profesjonelle, offentlig finansierte virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Foreningen representerer en omfattende infrastruktur av forskjelligartede virksomheter. Våre 50 medlemmer består av produserende og programmerende teatre, scener, orkestre, musikkensembler, kor og andre virksomheter (jf. vedlagte medlemsliste).

NTOs innspill følger nedenfor.

STORTINGSMELDING FREMFOR STRATEGI

NTO har helt siden Meld. St. 19 (2012–2013) Regjeringens internasjonale kulturinnsats etterlyst en helhetlig gjennomgang av mål, ansvarsdeling, organisering og virkemidler for å fremme internasjonalt samarbeid.

Vi ser frem til en slik gjennomgang, men er kritiske til at departementene velger å utarbeide en strategi fremfor en stortingsmelding. En strategi forutsetter at ambisjoner og mål først er godt definert slik at disse kan operasjonaliseres i en strategi.

Vi finner ikke slike tydelige ambisjoner og mål i Meld. St. 8 (2018–2019) - Kulturens kraft - kulturpolitikk for framtida som en internasjonal strategi skal følge opp.

Etter vårt syn bør det derfor først utarbeides en egen stortingsmelding som redegjør for overordnede ambisjoner, mål og prinsipper og som tydeliggjør ansvars- og rollefordelingen mellom departementene.

En slik avklaring fordrer en melding som involverer Stortinget og som innebærer åpne prosesser med Stortingets innspillsrunder, høringsmøter og offentlig diskusjon.

Det overordnede ansvaret bør etter vårt syn ligge til Kulturdepartementet som bør komme sterkere på banen i utformingen en *tilretteleggende* kulturpolitikk for internasjonalt samarbeid forankret i overordnede kulturpolitiske mål om *kvalitet og ytringsmangfold*.

Det må legges til rette for *kunstnerisk motivert* internasjonalt samarbeid, og at forskjelligartede virksomheter har forutsigbare rammevilkår som gjør det mulig å arbeide langsiktig m i henhold til egne visjoner og mål.

Kulturpolitikken må være godt samordnet med Utenriksdepartementets/ utenriksstasjonenes og Næringsdepartementets/Innovasjon Norges innsats for å få til en målrettet og langsiktig politikk som også kan bidra til å realisere et i dag undervurdert og uforløst potensial i norgesprofilering og kulturturisme.

Vi vil også understreke den betydningen internasjonalt samarbeid har for å fremme kulturelt mangfold i vekselvirkningen med lokal forankring/kompetanse (jf. avsnittet om ambisjoner og utbytte nedenfor). Det betyr at en styrking av musikk- og scenekunstinstitusjonenes vilkår for internasjonalt samarbeid også for en stor del vil styrke vilkårene for å fremme kulturelt mangfold og ytringsmangfold.

I den sammenhengen er det viktig at en tilretteleggende politikk på dette området også omfatter Det samiske nasjonalteatret og Åarjelhsaemien Teatere som finansieres gjennom Sametinget. Disse teatrene er internasjonale i sin kjernevirksomhet med sitt virke i Sapmí. De formidler samisk språk og kultur på internasjonale arenaer og deltar aktivt i å styrke det internasjonale urfolkssamarbeidet.

Vi minner også om hvor viktig internasjonalt samarbeid med andre tegnspråkscener er for et minoritetsspråklig teater som Teater Manu og forventer at intensjonen med den nye språkloven – som anerkjenner samiske språk som likeverdige med norsk og gir norsk tegnspråk status som nasjonalt tegnspråk – følges opp.

For at en internasjonal strategi eller stortingsmelding skal få betydning, må det følge midler med. Den kunstneriske og samfunnsmessige verdien av internasjonalt samarbeid må avspeile seg i økonomiske virkemidler som også treffer musikk- og scenekunstinstitusjonene.

INTERNASJONALE MUSIKK- OG SCENEKUNSTINSTITUSJONER

For å bidra til en styrking av kunnskapsgrunnlaget for politikkkutforming på dette området, fikk NTO i 2018 utarbeidet en [kartlegging av musikk- og scenekunstinstitusjonenes internasjonale virksomhet og ambisjoner](#). Kartleggingen er utført av gtl Management as og er i hovedsak basert på en spørreundersøkelse blant medlemmene.

Utredningen viser at dette er internasjonalt orienterte virksomheter. Et flertall av musikk- og scenekunstinstitusjonene oppgir at internasjonalt samarbeid er svært eller ganske viktig, og at slik virksomhet inngår i strategiplaner og styringsdokumenter.

Flere av virksomhetene beskriver seg som internasjonale i selve kjernen av det de driver med, og er helt avhengige av internasjonale relasjoner og internasjonale krefter for den kunstneriske utviklingen.

Musikk- og scenekunstinstitusjonenes samarbeider internasjonalt på mange måter:

- Utveksling av kunstnerisk og kulturfaglig kompetanse, slik som tjenester og produkter knyttet til sceneteknikk og verktøy og engasjement av gjestende kunstneriske team for produksjoner eller enkeltkunstnere som regissører, scenografer, kostymedesignere, lys- og lyddesignere, koreografer, dirigenter, sangere, musikere, skuespillere, komponister og dramatiker osv.
- Samarbeid med orkestre og ensembler internasjonalt om bestillingsverk fra komponister.
- Internasjonal rekruttering; en stor del ansatte, både kunstnerisk og blant øvrige ansatte har utenlandsk bakgrunn eller er utdannet i utlandet.
- Internasjonale turnéer og utveksling av co-produksjoner og gjestespill på tvers av landegrensene.
- Kunstnerresidenser, masterklasser, symposier, workshops, debatter, foredrag og andre fagarrangement i samarbeid med festivaler, utdanningsinstitusjoner og andre kompetansesentre, scener og virksomheter.

- Deltakelse i internasjonale nettverk og samarbeid over tid.
- Innspillinger av musikk på internasjonale plateselskap/egne plateselskap med internasjonale ambisjoner.
- Digitale strømmetjenester.
- Podkaster/strømming av fagseminarer og formidlingsarrangement.

For at en internasjonal strategi eller melding skal være relevant og gjenspeile musikk- og scenekunstinstitusjonenes internasjonale virksomhet, må den legges til grunn og synliggjøre hele denne bredden av utveksling, dialog og samarbeid.

En slik strategi må også legges til grunn at det er en nær sammenheng mellom deltakelse i internasjonale nettverk, kompetanseutveksling, rekruttering, internasjonale gjestespill i Norge og co-produksjon og turneer og gjestespill i utlandet.

Invitasjoner til gjestespill og turneer i utlandet er ofte et resultat av institusjonenes egen internasjonale aktivitet i Norge som bidrar til at internasjonale programmerere får øynene opp for det som skjer på virksomhetenes scener også i form av egenproduksjoner, samproduksjoner og programmering av norske kunstnere og kompanier.

I en slik selvforsterkende vekselvirkning bidrar samtidig synlighet og anerkjennelse internasjonalt til at institusjonene blir attraktive arbeidsplasser og tiltrekker seg utenlandske kunstnere, kunstneriske team og kompanier.

AMBISJONER OG UTBYTTE

Konkrete ambisjoner, strategier og arbeidsmåter er likeså forskjelligartede som musikk- og scenekunstinstitusjonenes organisatoriske og kunstneriske innretning ellers. Dette er bredt eksemplifisert i kartleggingen fra 2018 sammen med institusjonenes egne innspill til den varslede strategien.

Både kartleggingen og nyere innspill og rapporteringer fra institusjonene viser at vekselvirkningen mellom lokal forankring og internasjonal virksomhet gir konkrete resultater i form av kunstnerisk utvikling og bredde i estetiske uttrykk, inspirasjon og kunnskaps- kompetanseutvikling i formidlings- mangfolds- og publikumsarbeid, kvalitets- og kompetanseheving til egen organisasjon og derigjennom mangfold og bredde i publikumstilbudet som også kommer det lokale publikummet til gode. Flere er også opptatt av at internasjonal anerkjennelse bidrar til lokal stolthet og lokal publikumsoppslutning.

Inspirasjon og nye impulser både fra internasjonale kunstneriske krefter og fra et nytt kompetent publikum og kritikere er for mange avgjørende viktig. I tillegg har institusjonenes internasjonale samarbeid stor betydning for promotering av kunstnerskap over landegrensene og derigjennom økt markedstilgang.

Internasjonalt samarbeid må også sees i en mer overordnet sammenheng, der nye virkelighetsperspektiver, flerstemmighet og utvidet ytringsrom sammen med mellommenneskelig forståelse, demokratibyggning, ytringsfrihet og kulturelt mangfold er bærende elementer.

UTFORDRINGER OG BEHOV

Svekkede rammer for musikk- og scenekunstinstitusjonene, kombinert med sviktende kultursatsing over Utenriksdepartementets budsjett, illustrerer et påfallende misforhold mellom politiske ambisjoner og virkemidler.

Flere av musikk- og scenekunstinstitusjonen satser bevisst mot internasjonale markeder, er attraktive partnere i internasjonale nettverk og som co-produsenter og er selv viktige og attraktive internasjonale arenaer. De har gode kontaktnett, profilerer allerede norsk musikk og scenekunst på fremstående arenaer i utlandet, og høster betydelig oppmerksomhet og anerkjennelse gjennom stor publikumsinteresse, internasjonale priser og rosende anmeldelser.

Kartleggingen fra 2018 viser imidlertid at disse institusjonenes økonomiske ressurser og administrative apparat er for knappe til å imøtekomme den internasjonale etterspørselen, uten at det går utover tilbudet i hjemmemarkedet, og attraktive forespørsler må ofte avvises.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene mottar i varierende grad økonomiske tilskudd til internasjonalt samarbeid fra UD og utenriksstasjonene, nordiske ordninger og EU/EØS-ordninger, lokale tilskuddsparerter etc.

Mens det innenfor andre områder og for andre virksomheter finnes særskilte nasjonale tilskuddsordninger for å fremme internasjonalt samarbeid, er slike ordninger fraværende for musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Det årlige ABE-kuttet rammer institusjonenes kjernevirksomhet direkte og reduserer fra år til år også vilkårene for internasjonalt samarbeid ytterligere.

I noen tilfeller er private gaver og sponsormidler en forutsetning for turnéer og gjestespill. Tilgangen til slik privat finansiering er likevel begrenset, og flere erfarer at sponsormidler de senere årene har hatt en dreining mot mer kortsiktige, prosjektpregede aktiviteter, som gjør det vanskelig å legge planer for mer langsiktig og regelmessig internasjonal satsing.

Parallelt med at de norske institusjonenes økonomiske rammer er svekket, har mange europeiske samarbeidspartnere og arrangører fått reduserte budsjettammer de senere årene.

Dette gir seg utslag i reduserte honorarer og mindre risikovilje fra arrangørenes side. Kombinert med at norske kostnadsrammer er høye i en internasjonal kontekst, gjør dette at de norske produksjonene blir dyre for utenlandske arrangører og institusjonene må i økende grad bidra med egne midler eller skaffe tilleggsfinansiering.

Som følge av kulturøkonomien globalt, er det en økende forventning til at internasjonale gjestespill har mulighet til å få dekket reise- og transportkostnader fra hjemlandet.

Utenriksstasjonenes satsing

Siden 2013 er avsetningen til Norgesfremme – næringsfremme, kultur- og informasjonsformål – på Utenriksdepartementets budsjett omtrent halvert. Kuttet rammer utenriksstasjonenes kulturarbeid som er særlig viktig for musikk- og scenekunstinstitusjonene som ikke har tilgang til de søkbare ordningene.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene har god kontakt med utenriksstasjonene, selv om både kunnskap og ressurser variere fra sted til sted.

I kjølvannet av reduksjonene erfarer institusjonene likevel at UD's engasjement er avtagende, og at de ikke lenger har nødvendige ressurser til å fungere som en reell samspiller.

Presse- og eksperbesøk til Norge

Utenriksstasjonenes tilskudd til presse- og besøksprogram er viktig for kunnskapen om norsk musikk og scenekunst og betyr mye ikke minst for institusjonenes festivaler. Ekspertbesøk bidrar også konkret til økt eksport av norske prosjekter og kunstnerskap.

Det er viktig at utenriksstasjonene gis økonomiske rammer som kan styrke innsatsen både i forbindelse gjestespill/konserter og turneer i utlandet og presse- og ekspertbesøk til Norge. I tillegg til en økonomisk

styrking, etterlyser institusjonene mer systematisk kunnskap og tydeligere prosedyrer for utenriksstasjonenes arbeid.

Økonomiske insitamenter for deltakelse i EU-prosjekter

Flere av musikk- og scenekunstinstitusjonene deltar aktivt i EU-prosjekter og viser til et betydelig kunstnerisk og kunnskapsfremmende utbytte. Både søknadsarbeid og deltakelse er imidlertid administrativt og økonomisk krevende.

Økonomiske insitamenter som kan sette virksomheter som deleiere av et store EU-prosjekter i stand til å dekke sin egenandel av totalbudsjettet er et eksempel på virkemidler som kan bidra til å fremme norsk deltakelse.

Festivalene

Musikk- og scenekunsthfestivalene har ofte et internasjonalt orientert program og fungerer som møteplasser for norske og utenlandske scenekunstnere samtidig som de bidrar til å sette et internasjonalt søkelys på norsk musikk og scenekunst.

De fleste scenekunsthfestivalene er en integrert del av institusjonenes kjernevirksomhet og har dermed stor betydning for disse virksomhetenes internasjonale kontaktflater og innvirkning på det ordinære programmet.

Dette gjelder f.eks. Nationaltheatrets Ibsenfestival, BIT Teatergarasjens Meteor og Oktoberdans, Rosendal Teaters Bastard - Trondheim internasjonale scenekunsthfestival, Black Box teaters Oslo Internasjonale teaterfestival, Dansens Hus' Urban Moves, DansITs Multiplié dansefestival, Teater Ibsens Ibsen Awards Festival, Nordland Teaters Vinterlysfestival og Scenekunstbrukets Showbox – for å nevne noen.

Svekkede rammevilkår for musikk- og scenekunstinstitusjonene går også utover festivalene, og et sentralt spørsmål for en internasjonal strategi må være hvordan vilkårene for en langsiktig satsing og videreutvikling av viktige internasjonale festivaler i Norge kan styrkes.

Uttekslingsordninger

Utdanning i en del teaterfag er sterkere utviklet i andre land som for eksempel Tyskland og England, og ordninger som kan legge til rette for utveksling, deltakelse på samlinger og messer osv. kan bidra til å videreutvikle og styrke nødvendig teaterfaglig kompetanse i norske teatre.

Likeledes kan stipend- og assistentordninger for kunstnere og annet teaterfaglig personale bidra til utviklingen kunstnerskap og kompetanse i teatrene, men også til å støtte opp om kunstnernes egne internasjonale kontaktnett.

Klima og Co2-avtrykk

I henhold til NTOs overordnede klimaplakat skal NTOs medlemsvirksomheter blant annet ha «konkrete, årvisse mål og tiltak for miljø- og klimaarbeid, med ambisjon om å møte 1,5-gradersmålet i Paris-avtalen»

Musikk- og scenekunstinstitusjonene vurderer fortløpende også innretningen av internasjonale turneer og gjestespill i lys av slike mål.

UTFORDRINGER I LYS AV COVID-19 OG INNGRIPENDE SMITTEVERNRESTRIKSJONER

Strategien må anerkjenne at musikken og scenekunsten i Norge og internasjonalt er i dyp krise, sterkt preget også av innreise- og karanteneregler. Mange produksjoner står nå i fare for å bli avlyst fordi det ikke lar seg gjøre å få kunstnerisk nøkkelpersonale inn i landet.

Den profesjonelle kunsten må løftes opp på nivå med mediene, og det bør innføres de samme unntakene fra innreisebestemmelser som for journalister. Det handler om viktige bidrag til ytringsmangfold.

At scenekunsten og musikken er en del av en internasjonal infrastruktur blir særlig tydelig under en situasjon som denne. NTO forutsetter at Norge både gjennom EØS-samarbeidet og på andre måter deltar aktivt i nordisk, europeisk og internasjonalt koordinerende arbeid når det gjelder skadebegrensning og gjenåpning på kulturområdet.

Gjennom det europeiske bransje- og arbeidsgivernetverket PEARLE er NTO engasjert i kompetansedeling og felles politikktutvikling. Gjenåpning av et internasjonalt orientert kulturliv må ha et overnasjonalt fokus.

STRUKTURELLE UTFORDRINGER

Dagens organisering med at Danse- og teatersentrum (DTS) i sin nåværende form er UD's formaliserte rådgivende fagorgan og tilskuddsforvalter på scenekunstmrådet er uakseptabel og må endres.

En medlemsorganisasjon eller «nettverksorganisasjon» med et «medlemsnettverk» som arbeider for å fremme interessene til en avgrenset del av feltet kan ikke forvalte delegerte oppgaver som i prinsippet vedrører flere enn medlemmene.

På de andre kunstmrådene er det derimot etablert egne organisasjoner som skal fremme norsk kunst internasjonalt, og som har en tilsvarende rolle i forhold til UD som del av nettverket Norwegian Arts Abroad.

DTS' dobbeltrolle er ikke bare prinsipielt problematisk, den bidrar også til å underbygge en myte om at internasjonalt samarbeid primært finner sted i den delen av scenekunsten som DTS representerer.

Tilsvarende er det lett for at symfoniorkestrenes internasjonale potensiale underkommuniseres når det er Music Norway som representerer musikken med større oppmerksomhet rettet mot andre deler av musikkbransjen.

Vi anmoder om at det finnes frem til en bedre løsning i tett dialog med NTO slik at en fremtidig organisering er sikret legitimitet også blant musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Egne ordninger

Når det er funnet frem til en god organisatorisk løsning, må det vurderes hvordan musikk- og scenekunstinstitusjonens økonomiske utfordringer kan imøtekommes gjennom brede og fleksible ordninger som kan legge til rette for kunstnerisk initiert internasjonalt samarbeid, og som anerkjenner at slik virksomhet har lang planleggingshorisont og derfor fordrer forutsigbar finansiering.

En forutsetning for etablering av søkbare ordninger, må være at det tilføres friske midler.

Rammetilskuddet må opprettholdes og styrkes, og det må *ikke* omfordeles midler fra rammetilskuddet til prosjekt- eller programfinansiering.

Informasjonstjeneste

I tillegg til eller i tilknytning til søkbare midler, bør det vurderes å etablere en informasjonstjeneste knyttet til skatt, visum og annet regelverk som påvirker internasjonalt samarbeid og utveksling av kompetanse over landegrensene.

Det er ressurskrevende for underadministrerte institusjoner å holde seg oppdatert på EU-direktiver og annet regelverk slik som skatteregler, visum- innreiseregler, Cites-forskrifter mm.. Dette blir enda mer krevende i kjølvannet av Covid-19 og ikke minst Brexit.

I tillegg til å avlaste institusjonene, kunne en slik informasjonstjeneste bidratt til å samle kunnskap om hvordan slikt regelverk på sikt best mulig kan tilpasses musikk- og scenekunstbransjens behov og ikke danne unødvendige barrierer for internasjonalt samarbeid og utveskling.

I tillegg er det behov for en samlet og tilrettelagt oversikt over mulige nasjonale, nordiske, europeiske og internasjonale finansieringskilder og annen type bistand fra utenriksstasjonene og andre myndigheter og virkemiddelaktører.

Unngå normerende mellomledd

Vi vil understreke at en slik løsning må innebære at minst mulig midler går til administrasjon og byråkratiske mellomledd, og at den er basert på en anerkjennelse av den fagkompetansen som musikk- og scenekunstinstitusjonene over år samlet har opparbeidet.

Det er særlig viktig at det med dette *ikke* dannes noen kuraterende, og derigjennom normerende og ensrettende mellomledd på bekostning av de desentraliserte kunsthaglige vurderingene som infrastrukturen av selvstendige musikk- og scenekunstinstitusjoner med en skiftende kunstnerisk ledelse representerer.

For å sikre ytringsmangfoldet, må det være hver enkelt virksomhets egne kunstneriske profiler, kunsthaglige vurderinger og kontaktnettverk som er styrende for det internasjonale samarbeidet.

I lys av de pågående omorganiseringene og overføringen av oppgaver til Kulturrådet, vil vi advare mot forhastede beslutninger og omorganiseringer uten dialog med berørte aktører og uten at Stortinget er informert og involvert.

Vennlig hilsen

Norsk teater- og orkesterforening

*Marta Færevaa*g Hjelle
styreleder

Morten Gjelten
direktør

NTOS MEDLEMMER

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) har 50 medlemsvirksomheter innenfor musikk og scenekunst. Disse omfatter alle landets større offentlig støttede institusjoner innenfor områdene teater, dans, opera og musikk.

Medlemmene har karakter av å være faste/varige, profesjonelle institusjoner med skiftende kunstnerisk ledelse og et ordnet arbeidsgiveransvar.

NTOs medlemmer er i det øvrige organisert ulikt med forskjellige driftsformer og arbeidsmåter, og med ulik vektning av egenproduksjon, samproduksjon og programmering av gjestespill. Hver enkelt institusjon ivaretar, innenfor sin egendefinerte kunstneriske profil, et bredt spekter av individuelle kunstnerskap og prosjekter som samlet representerer et mangfold av estetiske uttrykk.

MEDLEMSOVERSIKT

Scenekunstvirksomheter

[Bergen Nasjonale Opera](#)
[BIT Teatergarasjen](#)
[Black Box teater](#)
[Brageteatret](#)
[Bærum kulturhus](#)
[Carte Blanche](#)
[Dansens Hus](#)
[DansiT – Dansekunst i Trondheim og Midt-Norge](#)
[Den Nationale Scene](#)
[Det Norske Teatret](#)
[Det samiske nasjonalteatret Beaivvás](#)
[Det Vestnorske Teateret](#)
[Dramatikkens hus](#)
[Haugesund Teater](#)
[Hålogaland Teater](#)
[Kloden](#)
[Nationaltheatret](#)
[Nordland Teater](#)
[Norsk scenekunstbruk](#)
[Opera Østfold](#)
[Oslo Nye Teater](#)
[Peer Gynt](#)
[Riksteatret](#)
[Rogaland Teater](#)
[Rosendal Internasjonale Teater](#)
[Skuespiller- og danseralliansen](#)
[Teater Ibsen](#)
[Teater Innlandet](#)
[Teater Manu](#)
[Teater Vestland](#)
[Teatret Vårt](#)
[Trøndelag Teater](#)

[Turnéteatret i Trøndelag](#)

[Unge Viken Teater](#)
[Vega Scene](#)
[Østfold Internasjonale Teater](#)
[Årjelhsaemien Teatere](#)

Musikkvirksomheter

[BIT20 Ensemble](#)
[Det Norske Blåseensemble](#)
[Det Norske Kammerorkester](#)
[Det Norske Solistkor](#)
[Edvard Grieg Kor](#)
[Musikkselskapet Harmonien](#)
[Oslo Quartet Series](#)
[Riksscenen](#)
[Stavanger Symfoniorkester](#)

Musikk og scenekunst

[Arktisk Filharmoni](#)
[Den Norske Opera & Ballett](#)
[Kilden teater og konserthus](#)
[Trondheim Symfoniorkester & Opera](#)